

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov na vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 4586

Ob otvoritvah novih šol

Drugo leto bomo praznovali lahko sedemdesetletnico šolske obveznosti v Sloveniji. Če prebiramo anale iz one dobe, ko so se začeli graditi temelji splošni ljudski izobrazbi in ko se je začel neizprosni boj nepismenosti, bomo s presenečenjem ugotovili, da je bila šolska obveznost Slovincem bolj vsiljena kot pa priborjena po neodoljivi ljudski volji. Izšla je iz programa avstrijskega liberalizma, zaradi česar so se slovenski ljudski zastopniki v tedanjem avstrijskem parlamentu nemalokrat znašli v družbi z nemškimi in drugimi konzervativci v skupni fronti proti tej liberalni šolski politiki. »Posrečilo« se jim je zato tudi, da so v sledečih desetletjih novelirali prvotni zasnutek šolske obveznosti precej na slabše. Res je sicer, da se danes o tem problemu ne morejo izrekat absolutne sodbe in obsodbe, ker se da vsako novo gibanje pravično in nepristransko oceniti le s popolnim upoštevanjem sočasnih razmer, vendar pa ostane zgodovinsko dejstvo, da si slovensko ljudstvo ni priborilo splošne šolske obveznosti, marveč mu je bila skoroda oktroirana. Prav zaradi tega dejstva je imela slovenska ljudska šola dolga desetletja pred seboj zelo trnjevo vzgojno pot. Vzdrževanje šolstva in učiteljstva je padlo na občine in dežele ter je občutno obtežilo ramena davkoplačevalcev a novo finančno breme je poleg še načelnega nasprotovanja silno oviralo razvoj slovenske ljudske šole. Ni potreba še posebej naglašati, da je najhujšo težo tega odpora moralo nositi zlasti prvo učiteljstvo v Sloveniji.

Marsikatera učiteljska življenjska pot je bila zaradi tega na gosto postлана z bodečim trnjem in marsikatero učiteljevo življenje je bilo bolj mučeniško, kot onih, ki so jih kot družbi nevarne individuje zapirali med štiri stene državnih zaporov.

Toda bodimo filozofi in tolažimo se z resnico, da je bil še vsak začetek težak; vendar pa nočemo, da bi slovenska javnost popolnoma pozabila, da je bil ravno učitelj največja žrtev teh začetniških težav.

Splošen družabni razvoj je pa korakal nemoteno svojo pot. Že naslednja slovenska generacija, ki je izšla iz novo osnovane splošne ljudske šole, je gledala drugače na to vprašanje kakor njena predhodnica. Načelna nasprotovanja so se počasi umaknila boljsemu pojmovanju te ustanove, čeravno je bilo treba zaradi finančnih bremen premagovati vedno in vedno nastopajoče ovire.

Razvoj časa, zlasti pa gospodarska nujnost zadnjih desetletij je prepračila še zadnjega zakrknjenega starokopitneža, da se nepismeno ljudstvo dandanes ne more več uspešno boriti za svoj obstanek ter da mora neizobražen narod služiti kvečjemu kot gnoj za kulturo in blagostanje tujih gospodarjev.

To je danes obče priznana resnica: potrjujejo jo od zgoraj in od spodaj in ni ugovora proti njej. Učitelj je postal splošno priznan in potreben kulturni delavec in ne več nepotrebno zlo, vsiljeno slovenskemu ljudstvu po sili kake tuje volje in še bolj tuje ideologije. Skratka: kulturna nujnost, proti kateri se morejo boriti samo še samomorilni kandidati.

Sad tega spoznanja je danes skoraj stodoletna pismenost slovenskega ljudstva. Vsak nepristranski zgodovinar in resničljub bo moral ugotoviti, da je prispevalo k temu spoznanju slovensko učiteljstvo levov del, in da je prav to učiteljstvo položilo na oltar splošne ljudske izobrazbe nešteto solze, iztisnjene v njegovem življenjskem boju proti goram zle volje in nezaznavanju.

Se vedno se grade nove šole; podirajo prvi skromni hramovi ljudske prosvete ter se na njihova mesta postavljajo novi domovi, ki naj sprejemajo vedno nov dotok slovenskega naraščaja, naj mu nudijo vedno več in boljše izobrazbe ter istočasno higiensko in duševno primerne lokale. Nova doba stavlja večje in večje zahteve na narode in posameznike in tem zahtevam se ne sme zoperstavljati nihče, ki noče svojemu narodu ovirati prost in uspešen razvoj v svetovni tekmi.

Tudi če bi ljudstvo tega ne hotelo, bi bila sveta dolžnost slehernega rodoljuba, da mu to pove in zabičuje, če treba tudi sedemdesetkrat sedemkrat.

Kako naj se s to dolžnostjo in krvavo resnim dejstvom strinjajo razni govori ob otvoritvah naših novih šol, ko se ne pozablja poudarjati poštrevnost ljudstva ob novih bremenih, za katero bi mu moralo biti hvaležno zlasti učiteljstvo. Napredno ljudstvo postavlja prosvetne domove za sebe in ne za učiteljstvo. Ljudske šole dvigajo izobrazbo ljudstva in ne učiteljstva. Dolžnost učiteljstva je skrbeti za to, da bo pomenilo vsako novo šolsko poslopje resnično nov napredek v ljudski izobrazbi, ni pa njegova dolžnost, s hvaležnostjo sprejemati dar, ki si ga je ljudstvo darovalo sami in ki ni bil, ne more in ne sme biti namenjen učiteljstvu.

Kako se godi učitelju dnevničarju

Mnogo je vprašanj, o katerih razpravljajo učitelji na zborovanjih, v listih, v privatnih razgovorih in zasebni korespondenci. »Učiteljski tovariš«, naš stanovski list, je poln člankov o vsem mogočem. Vsaka, tudi mala zadevica, najde v listu primeren prostor, le o učiteljih dnevničarjih se je pisalo doslej še zelo malo, menda samo v navedenih resolucijah, kjer je postavljena zahteva, naj se dnevničarsko vprašanje reši.

Mislím, da je del krivde, da se o dnevničarjih tako malo piše, med nami samimi. Kdo se bo pa brigal za nas, če se ne bomo mi sami? Kdo se bo postavil za naše pravice, če ne mi sami? Kdo bo povedal javnosti, kaj vse se skriva pod imenom »dnevničar«, če ne mi sami? In menda se do sedaj nihče izmed nas ni potrudil, napisati nekaj vrstic o tem, tako zelo perečem vprašanju.

Dnevničarjev je menda zdaj v učiteljski službi nekaj nad 40. So banovinski nastavljenici in prejemajo za poučevanje na osnovnih šolah mesečno nagrado v znesku 850 din, toda z odtegljaji. Ti znašajo mesečno din 57,50, če je pa plačati kuluk, še din 5,— več, t. j. dvakrat na leto din 62,50. Čistega izplačila prejme torej dnevničar mesečno din 792,50 ali pa din 787,50.

Dnevničar ne prejema stanarine in nima pravice do naturalnega stanovanja. Ne prejema kuriva niti prispevka za kurivo. Od 1. jan. 1938., oz. 1. junija 1938. ima pravico do 6 neomejenih polovičnih voženj na železnici, v daljavo 20 km pa je število polovičnih voženj neomejeno. Z din 792,50 ali din 787,50 mora torej dnevničar hraniti sebe in družino (če jo ima), mora se obuvati, oblačiti, plačevati stanovanje in kupovati hrano. Skrbeti mora za potrebne stvari za šolo, izobraževati se mora, paziti mora, da je dostojno obločen in obut, da ne vzbuja pohujšanja itd.

Poglejmo si nekoliko proračun takega srečnega učitelja: Mož je poročen in ima enega otroka. Poučuje na vaški štirirazrednici. V šoli je eno samo stanovanje, v njem biva šolski upravitelj. V vasi je težko najti stanovanje; dobil je le eno sobo, 4 m široko, 5 m dolgo, 60 m² zraka. Oprava v sobi je gospodarjeva, ki se je izselil z družino v kuhinjo, da ima učitelj prostor. Ker nima mesta, kamor bi spravil svojo opravo, mora učitelj rabiti gospodarjevo in ne svoje. Za sobo z opremo plačuje mesečno din 150,—. Za obrabo spodnje posteljnine še din 30,—.

Slovenski učitelji želimo le, da bi se slovensko ljudstvo spominjalo sebe in svojih kulturnih potreb, da bi si nikdar ne odtrgovalo od duševne hrane ter si tako zagotovilo vsa jamstva svojega kulturnega in gospodarskega blagostanja. V srečnem narodu bo tudi učiteljstvo srečno, ker se bo veselilo njegove sreče. Iz srca želimo, da bi si moglo v bodočnosti postavljati še lepše in dostojnejše učilnice ter ne bomo prav nič užaljeni, če ob tej priložnosti tudi popolnoma pozabi na svoje učiteljstvo.

Saša Ličin:

Prisega

Prvi je imel več sreče, drugi zopet manj. Prvi je zapravil tri, drugi polnih pet let, preden je čital črno na belem, da je konec čakanja in negotovosti. Pet let vpraševati vsak dan pismonošo: »Prosim, je kaj za mene?« Če je pismonoša pri volji, ti v veseljem smehljajem pove: »Ne nič, drugič!« Včasih ga tepe dež ves dan po potih in takrat ti zabrunda po svoje, misli si zraven dobro ali slabo. Ti, učiteljski abiturient, potpi od ljubega zraka v primeru, da nimaš nikogar, ki bi te vzdrževal še nadaljnjih trinajst let...

Moj ljubi Bog! Potem pride nekega dne čisto nepričakovano, dolgo zaželeno: Dekret...

Morda od predolgega čakanja, drugemu od preveč nakopičenega gorja, tretji sam ne ve, zakaj se je za trenutek vstavilo srce prav do bolečine, ki je napolnila mladostne oči s solzami. Menda se v tistem trenutku prebude vse one dolgozapostavljene sile polne idealizma in vere v lepo in dobro, ki so morale za pet let nazaj v človeka. Morale? Morda tudi zavest, da si postal človek, na katerega se bo pet in trideset let obračalo morje otroških oči z zaupanjem in vero? Morda zato, ker bodo čez par dni oni mali v prvem klicu: »Prosim, gospodična učiteljica!« in tebi bo tedaj toplo pri srcu ob tem zaupanju? Morda? Morda zato, ker človek v sreči odpušča vse, tudi one krivice, ki jih je čutil tri, štiri, pet let.

Kmalu nato pridejo prve skrbi. Kje je Razdrto? Kje je Sladki hrib? Kje so Križarji? Kje so Ravne? Dve sto novih imen, dve sto novih usod, dve sto mladih ljudi, idealistov.

Potem pridejo druge skrbi: ko si že vse natančno pregledal, kaj pojde v kovček, si ugotovil, da ti manjka še vsega za začetek.

Skupno din 180,—. Okoliški tovariši se čudijo: tako drago. Toda, to je najcenejše v vasi. Soba je edini prostor, s katerim razpolaga. Je obenem spalnica, kuhinja, shramba, klet, veža itd. Prijazno, kajne. Drva so po din 45,— m³. Slaba, mehka. Trda po din 112,50 m³. Kuri mehka, 2 m³ na mesec, din 90,—. Skupno, stanovanje in drva, din 270,—. Ostane od din 792,50 še 522,50, s katerimi naj se hranijo, oblačijo, obuvajo 3 ljudje. Kako se to more, naj si misli vsak, če mu povem, da ni prav nobena stvar cenejša kot v Martboru ali Ljubljani. Mleko po din 2,— liter, in še kakšno mleko. Pa še sreča, da ga dobiš. Krompir din 0,75 za kg, jajca različno, v zimi din 1,—, poleti din 0,50, moko moraš itak kupovati v trgovini, ker jo še kmetje kupujejo, meso, goveje po din 12,—, svinjsko po din 16,—, sladkor, kava, sol itd., vse po isti ceni kot drugje. Blago pa še nekoliko dražje, pač radi oddaljenosti. Novi podplati na čevlje: din 25,—, 30,—. Pa kaj bi našteval. Tisti ostane din 522,50 zgine za najnujnejše in ga še nedostaja. Seveda, tedaj se ne kupi sladkorja, ker kava se lahko tudi grenka pije. Stiska se pri soli in se je neslan krompir v oblikih, čevlje namaže s sajami, teh je dosti in zastoj. Pere brez radiona in mila, v čisti vodi, ki je je pa tudi malo, večinoma je od ilovice blatna. Nosi se stara, krepko zakrpana obleka, nogavice se popravlja in iz dveh naredi ena. Itd. itd. itd.

Naj vsakdo pomisli le na svoje dohodke in izdatke, pa bo spoznal v kakšni suknji tiči dnevničar.

Niso vsi dnevničarji enaki. Nekateri so bili nastavljeni prej, ti prejemajo boljše nagrade, ki so se jim tudi pri zadnjem zvišanju zvišale, nekateri pa po letu 1932., in ti so najslabše plačani uslužbenci v državi. Med temi so zopet razlike: po starosti. So mlajši in starejši tovariši. Mlajši so bili sprejeti v službo pač zato, da so jim dali nekako zaposlitev kmalu po maturi, da so jih rešili brezposelnosti, da so pomogli revnim družinam z razbremenitvijo skrbstva za izsolane otroke itd.

Ali smo za celibat?

Glavna misel članka »Nesrečni celibati« v prejšnji številki »Učiteljskega tovariša« je tale: Učiteljce naj se bore za to, da dobe po 10 letnem službovanju v primeru poroke pokojnino. Drugi predlog pa je, naj se podaljša službena doba za dosegajočo pokojnino na 20 let in naj se upokojijo vse poročene učiteljice, tudi one, ki po sedanjih zakonskih odredbah še imajo pravico ostati v službi. Tovarišica načelno ni proti celibatu, češ, gospodinjstvo in materinstvo je poklic, ki zahteva celega človeka in je zato najbolje, da pusti poročena žena službo.

Že večkrat so se pojavili v naši javnosti glasovi, ki pričajo o ganljivi skrbi za učiteljice-gospodinjke in matere. Ta skrb pa se omejuje le na to, kako bi poročene učiteljice izri-

V treh letih si strgal obleko, ki je bila nova pri zeleni mizi, dežnik je ogledal čas, ko si čakal pismonošo. Koliko časa? Danes se ne šteje več, danes se potuje. Ta v Razdrto, oni v Sladki vrh, tretji v Križarje, četrti v Ravne, peti, šesti... novemu življenju nasproti.

Če si imela srečo, najdeš za tovarišico znanko iz dijaških let. Bledo se je spominjaš. Pet let pred teboj je končala in sedaj že ve, da bosta skupaj delili usodo na isti šoli. Človeku se zdi, da ni nič tistih oficialnosti, na katere se je pripravljval že v vlaku. Ne, krepak stisk rok, dobrodošlica, tebi enaka tovarišica ali tovariš te spremlja v šolo od postaje. V Razdrto je tri, v Križarje dve, v Ravne je uro peš poti. Človek si potem uredi dom, kakor pač ve in zna. Ta bolje, oni slabše. Je to stvar okusa. Poznam namreč dve tovarišici, ki sta si iz zabojev, papirja in prevlak uredili dve sobi in kuhinjo z istim srečnim smehljajem, kot bi opremile vse z drago orehovino in steklom. Humor? Ne, vera, idealizem, mladost, ki gre preko takih malenkosti.

Tu v tej sobi je prisegla nova, najmlajša tovarišica. Na steni je visel Križani, ob njem dve sveči, ki sta medlo trepetali v dnevni svetlobi.

»Jaz M. M. prisegam...«

V glasu ji zveni neka svečanost, pomešana z ono veliko vse odpuščajočo ljubeznijo in odločnostjo, ki hoče premagati vse zapreke: one male in one velike.

»... Tako mi Bog pomagaj!«

»Čestitam!«

Končano je. V sosednji sobici je miza, stoli, skodelice za čaj, limona, majhen narezek. Moj Bog, slono se je ugotovilo, da manjka tu žlica, tam nož, pri tretjem: »Prosim, nalahko sedi, ta stol je čisto provizoričen, a vendar tovarišici posedata in izmenjavata misli pozno v mrak.

»Veš«, pripoveduje starejša z mirnim glasom »ni vedno tako prijetno, kot se to vidi na prvi pogled. Polno pride nasproti nepriča-

VSEBINA:

Ob otvoritvah novih šol. Pripravnikova tožba. Kako se godi učitelju dnevničarju. Ali smo za celibat? Odgovor na »Nesrečni celibati«. Nekaj besed o naših »pomoznih knjigah«. »Trboveljski slavček« v Bolgariji. Učiteljski pokret: O konjereji. LISTEK: Poslovili so se... Splošne vesti. — Osebné zadeve. — Kaj vse pišejo. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

Izredna glavna skupščina v Zagrebu — preložena

Do danes, 2. novembra 1938., centralna uprava JUU ni prejela dovoljenja za dopuste delegatov. Zaradi tega je odložila za 6. novembra t. l. sklicano izredno glavno skupščino. O nadaljnjih ukrepih bo sklepal centralni upravni odbor JUU, ki bo pozvan na sejo.

Ti so pač sprejeli, kar jim je prvo prišlo pod roke in čakajo na redno stalno namestitev v državni službi. Njih dnevničarstvo je le začasno, le kratkoročno, pa čeprav se vleče dve, tri leta dolgo. Vendar je tudi to kratkoročno dnevničarsko službovanje važno za vse učiteljstvo.

nila iz službe. Razumeli bi jo vsaj nekoliko, če bi se razširila pozneje tudi na družino in njene življenjske potrebe, na študij doraščajočih otrok, preskrbo dragih knjig, plačevanje šolnin in preskrbovanje primernih ženinov za hčere — bodoče gospodinjke, ker jih bodo kot device brez dot bolj težko našle. Ne zdi se mi prav, da bi se posvečalo toliko skrbi samo gospodinjstvu in materinstvu učiteljic. Posledno temu bi se moralo zahtevati, naj se tudi poročene delavke, kmetice, trgovke, advokatke, zdravnice, profesorice, gledališke igralke in pevke itd. posvete izključno gospodinjstvom in materinskim dolžnostim.

Kako pa je drugje? Turčija, v kateri je še v nedavnih časih prevladovalo najbolj nazadnjaško naziranje o vlogi žene v družbi, je

kovanega, mučnega, kar hoče človeku greniti življenje. Sama se težko otepa vsega tega. Sama v tej borbi ne pomeni nič. V nas prevladuje tovariški čut. Tu ni upraviteljev, nadučiteljev, učiteljev in pripravnikov; smo vsi velika skupnost v borbi za iste dolžnosti in pravice ter plačilo, za boljše razmere nas samih in otrok, ki so nam zaupani. Pristopi k stanovski organizaciji, tu najdeš vsaj moralno oporo, da nisi sama, da si del skupnosti, ki se bo vedno borila za vse in vsakogar.

Pozno zvečer sedita tovarišici v svoji sobi.

Nekdo zaprisega v Razdrtem, drugi v Križarjih, tretji, četrti... dvestoti.

Novi tovariši in tovarišice! Pristopite s svojimi mladimi močmi in ideali v stanovske vrste boljsemu in lepšemu, skupnemu cilju nasproti...

Dobrodošli! Pozdravljeni!

—t V Knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani in njeni podružnici v Mariboru dobite vse pisarniške potrebščine za šolo in dom; knjige za šolanje svojih otrok; učila za vse šole; knjige znanstvene in leposlovne vsebine zase, za odraslo mladino, otroke, prijatelje in znance; merila in razne merilne instrumente za šolo in praktično uporabo; papir »Jasnit« za kopiranje načrtov in skic. — V tiskarni se izvršujejo vsa v to stroko spadajoča dela od najnavadnejšega pa vse do najbolj finega večbarvnega tiska. — V knjigovoznici se vežejo knjige, brošure in izdelujejo najfinejša in tudi preprosta knjigoveška dela.

KDOR UČITELJ

TA ČLAN

UČITELJSKE TISKARNE!

po današnjem gledanju na važnost ženinega sodelovanja daleč pred nami. Turška žena je zavrgla feredžo in kljub tisočletnim okovom pogumno in samozavestno stopila v javno življenje, pri nas so pa še vedno deljena mnenja, kako naj se odločimo. Namesto da bi iskali potov, kako bi ženo podpirali v njenem vsestranskem sodelovanju v družbi, iščemo načina, kako bi jo iztisnili iz nje ter ji dopovedali, da ni za drugim kakor za kuhinjo in otroško sobo. Tu naj izpolnjuje svoje dolžnosti, vse drugo je ne briga. Kdo verjame, da bi bilo to od koristi za človeško družbo? Sama sem prepričana o nasprotnem.

Dalje pravi tovarišica v članku, da ne vidi nikakih dobrih posledic celibata. Število praznih službenih mest se ni zvišalo, ker so poročene učiteljice od prej še vedno v službi, mlade učiteljice pa obupujejo, ker iz materialnih razlogov ne morejo pustiti službe. Mnenja je, da pa bi jo marsikatera pustila, če bi dobila pokojnino. — Gotovo se vse strinja, da v tem, da o kakih uspehih celibata ne moremo govoriti, pač pa vemo, da je prizadeval težak udarec naši osebnosti in pravici do dosega pokojnine, ki smo jih imele po zakonskih določilih in ki so za vse ostalo uradništvo še nadalje v veljavi. Dvomim pa, da bi

se tovarišice tako lahko odločile za poroko tudi v primeru, če bi po 10 letnem službovanju dobile pripadajočo pokojnino v znesku par sto din brez draginskih doklad, do katerih v večini primerov po poroki nimajo več pravice. In če bi se odločile, bi se pozneje najbrž grenko kesale zaradi prenapljenega koraka.

Nesprejemljiv pa se mi zdi predlog, da bi se same same zavzemale za to, naj se zviša službena doba za dosego pokojnine in naj se upokoje vse poročene učiteljice. Ali nam še ni dovolj, da so nam razne odredbe okrnile mnoge pravice, ki smo jih že imele? Ali naj počasi zlezemo v one čase, ko je veljal za učiteljice popoln celibat in ko so imele neporočene učiteljice manjše plače od učiteljev? Dalje je tovarišicam gotovo tudi znano, da so dijakinjam za vstop na učiteljske vrata zaprti in da velja za nekatere drž. uradnice numerus clausus. Ali naj torej zahtevamo nadaljnjo okrnitev naših pravic, ali naj se bomo za to, da se nam že pridobljene vrnejo in da končno dosežemo popolno enakopravnost.

Mnenja sem, da je mogoča le ena pravična rešitev vprašanja celibata, namreč ta, da se odpravi. Poročena učiteljica naj sama odloči o tem, ali bo po poroki še ostala v službi,

ali jo bo pustila. Kakor je sama odgovorna za izvrševanje dela v šoli, naj bo vendar enkrat že tudi sama odgovorna za svoje delo doma. Gotovo pa je, da bo lažje izbirala med enim in drugim, ko bo tudi gospodinjstvo priznalo kot poklic s pripadajočo plačo, ker se bo popolnoma svobodno odločila za ono delo, za katero bo imela več nagnjenja.

V polni meri pa se strinjam s pozivom v članku, naj bi tovarišice začele odločnejšo borbo za svoje pravice, toda ne samo prizade, ampak složno vse skupaj. Čeprav so bile naše zahteve že ponovno pojasnjene na merodajnih mestih, so ostale neizpolnjene. Zato se je treba vedno na novo oglašati in izkoristiti vsako priložnost, da pokažemo na krivice, ki se nam gode. Tudi na naše skupščine bi morale prihajati tovarišice kot delegatke v večjem številu kakor doslej, saj je bilo n. pr. letos izmed delegatov komaj 1/10 tovarišic. Zavedajmo pa se tudi, da bodo mnoge zahteve, ki danes nalete le na gluha ušesa, izpolnjene takrat, ko bo učiteljica poleg drugih žen lahko odločala s svojim

K. L.

Odgovor na „Nesrečni celibat“

Gotovo je vse mlajše tovarišice, ki še nimajo 10 let službe, razburil dopis »Nesrečni celibat«, ki je bil objavljen v 13. številu, od 27. oktobra t. l. »Učiteljski tovariš«. Dopisnica ima, posnemajoč po dopisu, gotovo že 10 let službe in se skoraj popolnoma egoistično poteguje za stvar. Gleda le s svojega vidika, čeprav smo po službenih letih mlajše tovarišice v največjem številu prizadete. Malo je takšnih v 10 letih službe, ki so ostale neporočene, one pa, ki so, so imele čas si poiskati druga v tem času in si pripraviti vsaj najskromnejše za ustvaritev doma, kar si me s par leti službe še nismo mogle. Poročiti se pa brez najpotrebnejšega, živeti od same ljubezni vendar ni mogoče. Tako idealnih in tako dobro situiranih mož, ki bi vse mogli prevzeti na svoje rame, pa je zelo zelo malo.

Skoro vse z manj ko 10 leti službe smo morale delati 5. letnik, vrhu tega smo bile nastavljene šele po 3—5 letih čakanja. V tem času nastavitve si nismo mogle ničesar prihraniti — niti izbrati življenjskega druga. Vse to je bilo starejšim tovarišicam prihranjeno. Ali je bil denar, ki so ga izdali starši za nas, mlajše tovarišice, laže priporjen ali morda manj vreden od onega za starejše izdanega? Kakor je bila vsota izdana za študije marsikatero starejšo tovarišico odtrgana od ust staršev — doka za hčerko, prav isto velja tudi za nas, morda še v večji meri, ker smo študirale v najtežjih časih. Med nami pa je veliko takih, ki morajo skupno s starši

ali celo same — odplačevati dolg, napravljen za časa študija.

Obsojamo še posebno predlog, da dobe tovarišice po 10. letih službe pokojnino — kar je po njenem največja krivica, ali pa naj se meja pokojnine zviša na 20 let službe — vse za ceno celibata! Celibat naj po mnenju dopisnicarice ostane, me, mlajše tovarišice, smo lahko moralno in materialno popolnoma uničene, brez pravic pokojnine in povračila vsega truda in stroškov za študij.

Odobravamo in z veseljem pa pozdravljamo njeno misel, da bi se zbrala močna delegacija, ki bi predložila tozadevno spomenico g. min. prosvete. Nikakor pa ne smemo govoriti o tem, da je pred nami zid, skozi katerega ne moremo prodreti. Zidu ni — zato ker vsak zakon se lahko spremeni — posebno pa še takšen zakon, ki je brez uspehov — kar je itak vsem znano. Same, drage tovarišice, pa si zidu ne smemo postavljati kot tovarišica dopisnica, ki gleda na stvar samo s svojega stališča. Boriti se moramo skupno in vztrajno za gladko odpravo celibata, brez kompromisov kot so v omenjenem dopisu. Takšni dopisi lahko škodujejo vsej stvari in ne kažejo tovariške zavednosti in sloge.

Še enkrat poudarjamo: Vse tovarišice se moramo dosledno boriti brez kompromisov proti celibatu, kot proti vsem krivicam.

Učiteljice z 1—6 služb. leti.

Nekaj besed o naših „pomožnih knjigah“

(Misli k sklepu letošnje banovinske skupščine)

Ze od nekdanj je pri nas navada, da se po novih učnih načrtih pojavijo najrazličnejše vrste »pomožnih knjig za učitelje«. Pisci takih knjig si domišljajo, da storijo učitelstvu velikansko uslugo, če mu »poklonijo« take knjige. In kaj doživljamo? Največkrat vidimo, da »poklonijo« niso niti najmanj izpolnili pričakovanja!

Smu v dobri, ko se skuša šolstvo prilagoditi novim življenjskim prilikam. Res je, da imamo uradno predpisane učne načrte in je dolžnost učitelstva, da se takih predpisov tudi resnično drži.

»Držati se predpisov« pa je zelo raztegljiv pojem, kar hočem pokazati na temle primeru:

»Učni načrt za osnovno šolo« iz leta 1933. predpisuje v 4. razredu ljudske šole pri zgo. dovin: »Selitev južnih Slovanov v današnje domovino.«

Kaj so modri pisci zgodovinske »pomožne knjige« napravili iz tega naslova? Oglejmo si tako »Zgodovinsko učno snov«!

Pod naslovom »Kdo je prebival na ozemlju naše sedanje kraljevine pred dohodom Jugoslovanov« suhoparno naštevajo nekaj podatkov o kamni, bronasti in železni dobi v obliki fraz, ki so otroku na tej razvojni stopnji nerazumljive. Kaj si naj predstavlja devetletni otrok pod izrazi: naseljenost ozemlja, napredek prebivalstva, razvijanje obrti, napredek v gospodarstvu in izobrazbi, »tvo-

rili so velik narod«, upor zadušiti, pastirsko življenje se je umaknilo v gore itd. itd.

Kdor je kdaj zgodovino premeleval po takih »priročnikih«, ve, da otroci koncem koncev niso imeli ničesar od tega. Ta ali oni si je pomagal na ta način, da je napisal snov na tablo, otroci so se to »naučili« za — izpraševanje. Roko na srce: uspeh je bil porazen! O razvijanju zgodovinskega čuta in mišljenja — ne sluha, ne duha!

Kdo je krivec tega neuspeha? Pomožna (!) knjiga!

Vse drugače znajo zagrabiti zgodovino učitelji, ki se ne oklepajo v tesne spone »priročnikov«. Poznam tovariša, ki si zna posamezne dobe pripovedovalno oblikovati tako, da zajame v izmišljenih epizodah vse, kar se je v podrobnostih zgodilo, n. pr. »Lov na jamskega medveda«, »Obisk na mostiču«, »Na gradišču zanetijo ogenj«, »Naše polje in živinoreja«, »Trgovci prihajajo!«, »V rimski Emonia«, »Na rimski cesti«, »Huni prihajajo!«, »V staroslovanski zadruhi«. Itd. Skratka: idealno razpravljanje o zgodovinskih dobah v obliki povestic, ki jih deca brez težkoč reproducira, poleg tega razmišlja in — spoznava...

Takih pravih pomožnih knjig še nimamo! Tov. Albert Zerjav v svojem »Sodobnem zgodovinskem pouku« (SSM 1937.) priporoča tako zgodovinsko »snov«.

Mladinska matica bi storila učitelstvu veliko uslugo, če bi našla avtorja, ki bi znal otroški dobi primerno oblikovati zgodovino za 3. in 4. razred.

„Trboveljski slavček“ v Bolgariji

(Konec.)

Iz Sofije smo se odpeljali z vlakom, ki veže Čustendil z bolgarsko prestolnico. Ze v Gornji Banji, ki je prva postaja na tej progi, so vstopile tamkajšnje učiteljice in učitelji, da jim bo omogočeno v Perniku še enkrat slišati Slavčke. Gor. Banja je znana kot zdravilišče. V kraju samem izvirajo številni mineralni vreli, prav tako kot v Sofiji. Vlak stopil v breg, proti pobočju Vitoše. Zopet se v dalji pod nami zasveti zlata streha krasne sofiske cerkve, ki je bila postavljena kot spomenik osvobodjenju — Aleksander Nevski. Pod nami, v prijazni dolini, so posejane lične vile in lepi hoteli v Knjaževu in Bojani, ki sta tudi letovišči in do koder vozi tramvaj iz Sofije. Onim članom UPZ, ki so se udeležili turneje po Bolgariji, sta dobro znana ta kraja. Takrat so bili naši pevci gosti Prosvetnega suzuja, ki je organiziral izlet v ta kraja. Še nekaj minut in že zdrkne vlak v dolino

Pernik. Mimo postaj Crkva in Vlada ja zaropotamo po številnih industrijskih tirih na postajo Pernik, kraj, kjer je največji bolgarski državni premogokop. Slavčkom so se kar zaiskrile oči. »Kakor pri nas.« — Ze ob progi so zgrajene znane rudarske stanovanjske hiše. Raz okrašenih oken pozdravljajo Perničani Slavčke. Na kolodvoru je vladala skoraj neznosna gneča. Le z največjo težavo smo napravili prostor za Slavčke. Mala Perničanka pozdravlja male brate iz Jugoslavije. Perničanska deca je oktila Slavčke z bolgarskimi zastavami, sami so pa obdržali jugoslovanske. Razvila se je mogočna povorka do rudniške direkcije, kjer je pozdravil goste ing. Radoslavov.

Ker so bile vse vstopnice za koncert že preje razprodane, je moral Suligov, hočeš — nočeš, prirediti še koncert za šolsko mladino. V šoli se je kar trlo malih Bolgarč-

Poslovili so se...

Ze lezo je sekalo v živo zemljo in pripravljalo nova počivališča... ob jamah šolska mladina, učitelji, prijatelji in znanci... mladina poje svojim vzgojiteljem v slovo, učiteljstvo se je poslavljalo z rosnimi očmi od svojih tovarišev, od tovarišic, ki so odšli v kraj, od koder ni vrnitve. Tak je konec vsakega učitelja.

Vsak nov grob zaseka tudi v učiteljskih vrstah veliko vrzel, novo rano... Dolga je vrsta teh grobov, velika je bolečina...

Vsi Sveti!

Kar se rodi, smrti zori! Rodili so se. zoreli v trpljenju, hodili najtežjo pot in končno podlegli sili, ki ji ne uide nihče... neusmiljen zakon prirode...

Prva je legla tovarišica Ivana Neuhold-Tominčeva. Skromno in osamljeno je živela zadnja leta, neopaženo se je poslovila od življenja. Življenje jo je tlačilo z bridkimi razočaranji... a ona je vztrajala na svojem mestu in je klonila šele pred smrtjo. Stanovsko je bila vedno zavedna, zavzemala se je tudi za vsa današnja ženska stremjenja. Sodelovala je pri ustanovitvi »Učiteljskega doma« v Mariboru, »Domu učiteljic« v Ljubljani pa je zapustila volilo 20 tisoč dinarjev. S svojim delom si je postavila najlepši spomenik v srcih vsega učiteljstva.

Pokojnica je imela med učenci na Vrhniki v prvem razredu Ivana Cankarja, o katerem je napisala »Spomine«.

Na Gorenjskem je legel k večnemu počitku pevec Anton Sepahar. Lepa Gorenjska je izoblikovala njegovo dušo... bil je sonce, njegova beseda toplota, ki je ogrela vsakega

tovariša in prijatelja. Njegovo srce je bilo zlato, bil je iskren tovariš.

Janez Pirnat je umrl istega dne, ko je bil razrešen službe. Smrt ga je oropala lepih čustvenih dni, ki bi jih preživel v zasluženem počitku. Tovariš Janez pa ne bi počival, on ni poznal brezdolja, saj je bil sin trdnega kmeta in je dobro poznal tegobe kmetijskega življenja. Delal je in še bi delal... zapustil je povsod ljubezen.

Premlad je omahnil v grob med hribovskimi kočami pod Bočem tovariš Srečko Sekirnik, mnogo prezgodaj... Izhajal je iz učiteljske družine: oče in mati, dve sestri in brat so učitelji. Izhajajoč iz takega kroga je dal za bodočnost najlepše nade in upe. Ljubil je bedo in življenje v revnih kočah, ljubil revne bajtarje. Osebito je mnogo storil za napredek sadjarstva. Posadil je pocetil je na tisoče dreves, ki bodo občanom donala lep dohodek še tedaj, ko bo njegov spomin že bledele...

»Pa to je preklestvo močnih natur, da ne tožijo, da ne iščejo pomoči, dokler jih ne stre lastna nemoč.« Tako je zapisal tovariš v spomin učitelju Franu Pogačniku. Celu ob slovesu je odšel brez tožbe, brez obdolžitve, češ, vsega je kriva njegova zla usoda. Ko prečita namo njegovo poslovilno pismo, nam leži vsa njegova tragedija na dlani.

Zapisal je tole: »Ko delam tužni finale svojega bednega življenja... Reverendissime, dajte meni cerkveni pogreb kot kristjani, ker je moja uboga trpinčena pamet kriva temu strahotnemu koraku — moji živi niso več sposobni za pravo misel. Postopek občne proti meni mi je uničil moje poslednje moči in mi strl eksistenco. Povzročitelje bo kaznoval Bog, ker jih bo vedno grizla vest, kaj so učinili proti meni, mirnemu in tihemu člove-

ku... Trpin je dolgo, a mirno prenašam nesrečno življenjsko pezo... Moralo je priti, a grozna je odločitev in slovo, ko bi rad še dočakal pokoj, ki me je dosegel prezgodaj... Končam — ker se mi roka od razburjenja trese in že čutim bližati se zadnjo uro. Odpustite mi vsi, ker odhajam in se poslavjam. Ne morem več... Z Bogom, ker sem Vas vse imel rad in Vas čislal. Vaš nepozabni Franjo Nesrečnež...«

Težka zemlja ga ne tišči, ker mora biti tako...

Tam v ozadju stoji nad gomilo majhna tabla z napisom »Tu počiva borec za napredek šole in učiteljske pravice«. To je tovariš Punčuh Leopold, društven delavec, organizator mnogih mladinskih predstav, vrtnar in sadjar. Umrl je v 82. letu, v starosti, ki jo ne dočaka vsak učitelj. Bodi tudi njemu zemljica lahka!

Lepega zimskega jutra je šel na sprehod tovariš Fran Korbar. Medpotoma se je pogovarjal s šolarji, ki so šli v šolo. Poslovil se je od njih. Ko je vstopil v hišo tik ob šoli, se je zrušil zadet od možganske kapi. Trideset let je deloval v enem kraju in 13 šolnikov je vzgojil. Tovariš Korbar je veroval v poslanstvo učiteljskega poklica. Šola in poklic sta mu bila življenjska vsebina, pravo tovarištvo mu je bila realna dobrina. Padel je z nasmehom in s pozdravom šolski mladini...

Tovariš Mešiček Jože je dočakal 78. leto. Majhen po telesu, a velikan po duši. Povsod delavec na svojem mestu, neomahljiv in zmagoval je nastopal proti narodnim nasprotnikom. Vsem je odpustal...

Ob vznožju Kamniških planin počiva ob ljubljani materi tovarišica Cilka Stetelova. Ko so lansko leto odletele lastovke, je izdihnila... Dodeljena prosvetnemu oddelku v Ka-

mniku, je večkrat doma pozno v noč vršila uradne posle, čeprav je bila z ozirom na svoje duševno in fizično stanje potrebna izdatnega dopusta. Istočasno je morala skrbeti za bolno mater. Prosila je za premostitev na deklško šolo, kjer bi se med mladino nekoliko razvedrila, a tega ni dosegla. Odšla je z lastovkami.

V bolnici sta preminula po težki boleznii tovarišica Tonica Marakovič in tovariš Grudnik Franc. Tovarišica Tonica je imela vse vrline dobre učiteljice. »Pomlad že prišla bo...« so ji peli otroci ob grobu, toda pomladi zanj ni bilo več, neizmerno telesno trpljenje jo je popolnoma uničilo.

Učitelj Grudnik je bil vzoren tovariš in član stanovske organizacije, delal je za napredek šolstva in učiteljskega stanu. Neki tovariš mu je zapisal v spomin »Učitelj - trpin!« Vzgladno stanovsko zavest je pokazala tovarišica Marija Galetova z izdatnim volilom za Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«. Zavedno tovarišico, ki sniva na ljubljanskem polju, bodo ohranili vsi učitelji in učiteljice, posebno pa članstvo UPZ vedno v najlepšem spominu.

Sredi dela je omahnil pod obronki Ratičevca tovariš Ferdinand Vuser. S smehom in petjem si je lajšal težo učiteljskega poklica. Sredi dela je vzela bela žena tudi Anico Thurnherjevo. Večina njenega sorodstva je v učiteljskem poklicu. Leta 1914. je začela kot brezplačna volonterka in končala kot dobra učiteljica in vzorna prosvetna delavka.

Iz ljubezni do dela samega, iz ljubezni do lastnega stanu je delala tovarišica Zora Mlekuževa. Po uspešnem delu na Goriškem in v Istri je pod silo razmer prišla v Jugoslavijo. Z njo so pokopali stanovsko zavedno učiteljico in vzorno sodelavko v borbi za učiteljske pravice in prizadevanja. Z njo so pokopali